

VORFERÐ JÖRFI 1993

Magnús Tumi Guðmundsson
Raunvísindastofnun Háskólans
Dunhaga 5, 107 Reykjavík

Lagt var af stað í vorferðina frá GG að morgni hins 17. júní og komið til baka föstudaginn 25. júní. Þátttakendur voru 22 og farartæki á jökli voru Flexmobil snjóbíll Hjálparveitar skáta í Hafnarfirði, Toyota jeppi Raunvísindastofnunar og Econoline bílar Leifs Jónssonar og Garðars Briem auk fimm vélsleða. Auk venjubundinna verkefna í Grímsvötnum var ætlunin að bora 20-30 m djúpa kjarnaholu í hjarnið á íshellu Grímsvatna, vinna íssjármælingar efst á Skeiðarárjökli, mæla vetrarákomu á Öræfajökli og koma fyrir stikum neðst á Tungnaárjökli til mælinga á ísskriði og leysingu.

Færð var þökkaleg inn í Jökulheima enda hafði hefill Landsvirkjunar rutt slóð gegnum skafra á veginum kvöldið áður. Á fimmtudeginum 17. júní unnu nokkrir úr hópnum að uppsetningu stika á Tungnaárjökli. Hópurinn lagði síðan á jökul um kl. 23 og kom á Grímsfjall milli kl. 6 og 7 á föstudagsmorgun. Þoka var á jöklinum neðantil en bjart ofar. Hvílst var í skála fram yfir hádegi en síðdegis var farið niður í Grímsvötn, aðstæður kannaðar og byrjað á landmælingu. Á meðan var farangri komið fyrir á fjallinu og gufubaðið sett upp. Daginn eftir var veður bjart og tókst þá að ljúka mælingu á vatnshæð og byrjað var á kjarnaholunni á Grímsvatnahellunni. Var holan orðin ríflega 16 metrar áður en dagur var að kvöldi kominn. Á meðan þessu fór fram var snjóbíllinn við íssjármælingar á íshellunni en á Grímsfjalli var gert við jarðskjálftamælinn sem verið hafði í lamasessi síðan síðla vetrar. Á sunnudag var íssjármælingum haldið áfram norðan Grímsvatna og lokið við kjarnaholuna en hún varð 25,6 m djúp.

Mánudaginn 21. júní var veður bjart og hlýtt. Fór þá snjóbíllinn enn af stað með íssjána og var ekið

austur á ísaskil milli Skeiðarárjökuls og Brúarjökuls og farið yfir svæði sem ekki hafði tekist að mæla í íssjármælingaleiðangri í maí. Samkvæmt veðurspá leit vel út með veður til Öræfajökulsferðar og var því af-ráðið að leggja upp á mánudagskvöld. Það var svo upp úr miðnætti að lagt var af stað á Öræfajökul. Farartæki voru snjóbíllinn, jeppi RH og þrjár vélsleðar. Færið var fremur þungt þar til kom í Hermannaskarð en þaðan var rifahjarn. Tignarlegt var að sjá morgunsólina gylla tinda Öræfajökuls og munu þeir sem þarna voru seint gleyma þeirri sjón. Komið var að sunnanverðum rötum Hvannadalshnúks kl. 8 og gengu allir á Hnúkinn. Var veður svo blítt að flestum dvaldist þar uppi og niður að bílunum var ekki komið fyrir en upp úr kl. 11. Var þá matast en síðan tjaldað og sofið í 3 tíma. Síðdegis var boruð ákomuhola á miðri sléttunni milli Hvannadalshnúks og Hnappa. Greiðlega gekk að bora niður á tæplega 12 m dýpi, en þar festist borinn og náðist ekki upp þó flest væri reynt. Var því af-ráðið að skilja borinn eftir og freista þess að sækja hann daginn eftir. Lagt var af stað til baka kl. 20:30 og komið á Grímsfjall 6 tímum síðar. Á miðvikudeginum hélst veður enn gott og fóru þá þrjár þátttakenda á jafnmörgum vélsleðum aftur út á Öræfajökul. Með í farteskinu var bræðslubor RH og tókst að losa kjarnaborinn með því að hella 15 lítrum af sjóðandi vatni niður í holuna. Kom þá í ljós ástæða festunnar: Ró hafði losnað og bolti gengið út í holuvegginn og virkað þar sem bremsa. Komu Öræfajökulsfarar hinir síðari á Grímsfjall kl. 11 um kvöldið, allhróðugir með borana báða.

Á fimmtudag 24. júní fór hópurinn niður jökul í Jökulheima og gekk sú ferð ágætlega. Nokkrir fóru til byggða þá um kvöldið en flestir gistu í Jökulheimum og komu til Reykjavíkur síðdegis daginn eftir með

viðkomu í sundlauginni á Brautarholti á Skeiðum.

Ekki er búið að vinna úr mælingum ferðarinnar nema að litlu leyti. Frumniðurstöður og yfirlit yfir mælingar fer hér á eftir:

Vök fannst á gosstöðvunum undir Svíahnúk Vestri. Hæð vatnsborðsins í vökinni var 1410 m y.s. þann 19. júní. Hefur það því risið um 21 m frá sama tíma í fyrra.

Landmælt var 4 km langt snið upp úr Vötnunum að norðan. Landmælingarnar vann Ingvar Þór Magnússon, Landmælingum Íslands.

Vetrarafkoman í Grímsvötnum var með meira móti, mældist hún 5,96 m og vatnsgildi hennar var 3170 mm.

Í djúpu kjarnaholunni á Grímsvatnahellunni var mældur eðlismassi hjarnsins og hitastig þess. Sýni voru tekin til samsætumælinga en frekari athuganir verða gerðar á kjarnanum í bænum.

Íssjármælingarnar tókust vel. Auk þess sem botn var kannaður á þeim stöðum sem að framan greinir fóru fram ýmsar prófanir á íssjánni.

Vegna borfestunnar náði holan á Örfafjökli ekki gegnum vetrarlagið. Var kjarninn þó orðinn 11,20 m á lengd og vatnsgildi hans 5820 mm þegar hætta varð borun. Benda þessar tölur til þess að Örfafjökull sé úrkomusamasti staður á landinu og kemur e.t.v. fáum á óvart. Hitastig kjarnans var mælt og sýni tekin til samsætumælinga.

Hæð Hvannadalshnúks, 2119 m, var ákvörðuð með þríhyrningamælingum sumarið 1904. Sú aðferð sem þá var notuð þykir nú úrelt en mælingar með nýjstu landmælingatækni hafa ekki verið gerðar. Því

var í ferðinni gerð tilraun til að mæla hæð Hvannadalshnúks með svokölluðum DGPS mælingum. Út kom talan 2111 m y.s. en ekki má taka hana of háttfölega því óvissan er talin a.m.k. 5 metrar. Ekki er því tímabært að breyta hinni viðteknu hæðartölu en rétt væri að stefna að því á næstu árum að fara með nákvæm GPS tæki til landmælinga á Örfafjökul og mæla Hvannadalshnúk og fleiri tinda.

Margt hjálpaðist að til að gera þessa ferð hina ánægjulegustu. Veður var með eindæmum gott og skíðamening því með meiri blóma en oft áður. Allir lögðust á eitt við að vinna þau verkefni sem fyrir lágu. Matráðskona og birgðastjóri var Sólveig Kristjánsdóttir og var hennar hlutur ekki lítil í farsælli útkomu ferðarinnar. Þá bar ferðanefnd undir forystu Ástvalds Guðmundssonar hitann og þungann af undirbúningi ferðarinnar. Landsvirkjun lagði til vörubíl í ferðirnar að og frá jökli, einnig hefil til að opna leiðina inn í Jökulheima.

Þar sem snjóbíll Landsvirkjunar var bilaður gat hún ekki lagt til bíl í þetta sinn. Því var tillegg Hjálparseitar skáta í Hafnarfirði ómetanlegt en snjóbíll þeirra flutti allt eldsneyti og mikinn hluta annarra birgða leiðangursins á Grímsfjall. Þá vakti það ljúfsáran söknuð margra að bíll nr. 1, Bombinn (Bombardier snjóbíll JÖRFI), hafði hægt um sig á meðan á ferðinni stóð og hélt kyrru fyrir í híði sínu í Jökulheimum. Bílanefnd félagsins stóð þó fyllilega fyrir sínu og brást félögum hennar hvergi bogalistin við úrlausn hinna margvíslegustu verkefna, hvort heldur voru boranir, viðgerðir eða nýsmíði.